

BALLA JÓZSEF¹**A Magyar Honvédség helye és szerepe a határőrizeti rendszerben****Place and role of the Hungarian Defence Forces in the border protection system****Absztrakt**

Magyarország schengeni külső határainak őrzete kiemelt jelentőséggel bír mind hazánk, mind a teljes schengeni térség biztonságára. A határőrizet végrehajtását akkor tekinthetjük biztonságosnak, ha megakadályozza a jogsértő cselekmények elkövetését, illetve annak bekövetkezése esetén eljárás alá vonja az elkövetőket. A feladat végrehajtása speciális felkészültséggel rendelkező állományt igényel, illetve feladatorientált technikai eszközöket. Hazánkban a határőrizet végrehajtása a rendőrség alapfeladata, de tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kihirdetése esetén a Magyar Honvédség is részt vesz a feladat végrehajtásában. Ebben az esetben a sikeres határőrizet egyik meghatározó eleme az együttműködés.

Kulcsszavak: határőrizet, biztonság, tömeges bevándorlás, illegális migráció

Abstract

The protection of Hungary's Schengen external border is a priority which affects both the security of our country and the whole Schengen area. The border protection considers safe if it can stop unlawful acts and proceed against offenders. The implementation of the task requires special staff and technical readiness. In our country border protection is the basic task of the police but in case of declaration a state of crisis due to mass migration the Hungarian Defence Forces takes part in it. In this case one of the major roles of the successful border protection is the cooperation.

Key words: border protection, security, mass migration, illegal migration

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék - National University of Public Service Faculty of Law Enforcement Border Police Department, E-mail: Ballajozsef@uni-nke.hu; ballajozsef@freemail.hu ORCID: 0000-0002-6113-5350

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

Hazánk határőrizetének történetével kapcsolatosan számos tudományos értékű írásművel találkozhatunk, amelyek széleskörű ismeretet adnak mind a határőrizet módszereinek, mind a szervezeti változások vonatkozásában. Alapvető tény, hogy hazánk határőrizete a honfoglalással kezdődött, amikor kialakították a gyeput, és ezen elvű határőrizet biztosította az állam területének védelmét és a határon áthaladó forgalom „ellenőrzését.” A határőrizet kutatói közül kiemelném többek között Sallai Jánost (2000.) és Fórizs Sándort, akik mind a szervezeti, mind az állomány képzésével kapcsolatos kutatások területén maradandót alkottak.

A határőrizet szervezeti struktúráját a folyamatos változás jellemezte, de említést kell tenni az első önálló szervezetről a Magyar Királyi Határrendőrségről, amelyet az 1903. évi határrendészeti törvénycsomag részeként elfogadott 1903. évi VIII. törvénycikk hozott „életre.” A jogszabály mindösszesen 12 szakaszból állt, s szervezet feladatait 15 pontban nevesítette, amely feladatok között a határőrizeti, a határforgalom-ellenőrzési és természetesen a már az ország területén tartózkodó külföldiek ellenőrzése is megtalálható volt. A határőrizeti feladatok közül kettőt emelnék ki, amelyek más szakterminológiával ugyan, de napjainkban is megjelennek, ezzel is bizonyítva, hogy a határőrizetben nincs „jelentős” változás, csak a módszerbeli különbségeket érzékelhetünk a technika fejlődésével: „- a határon átkelőkhöz figyelemmel kísérése, a határ mentén felmerülő, államrendészeti szempontból fontosabb mozzanatokról és eseményekről tájékoztatók készítése és az észleleteknek az illetékes hatósággal való közlése;... - a szomszéd állam lakói részéről személyek és tárgyak ellen jöhető erőszakos támadás meggátlása, különösen pedig katonai védművek, az ország határának megjelölésére szolgáló határjelek, jelzők, katonai vagy polgári hatóság által felállított földmérési jelek megromlásának, megsemmisítésének, vagy megváltoztatásának megakadályozása és feljelentése;”² A határőrizet értelmezésének sokszínűségét jól szemlélteti, hogy 1909-ben az Osztrák Magyar Monarchiában külön utasítást adtak ki a „katonai határőrizet” tárgyában. A csendőrség, a pénzügyőrség és a határrendőrség háború esetén a mozgósítás elrendelésével a hadművelési területen az illetékes hadtestparancsnokság át-alárendeltségébe kerültek. (Varga, 1997.)

Magyarország politikai és társadalmi berendezkedése azt eredményezte, hogy az elmúlt évszázadban az államhatár őrizetének ellátása nem azonos szervezeti struktúrában, illetve eltérő minisztériumi felügyelet mellett valósult meg. A választott témához kapcsolódóan például a II. világháborút követően hazánkban nem volt határőrizeti rendszer, ezért az úgymond a „hagyományokhoz” híven a honvédségre hárult az a feladat, hogy megszervezze az ország határainak védelmét és őrizetét. A Magyar Honvédség második világháborút követő meghatározó határvédelmi szerepével foglalkozik publikációjában Fórizs Sándor. Kiemeli, hogy a 20 000 főre tervezett állomány milyen jelentős részét szánták határőrizeti feladatokra. „1946. márciusban új átszervezés történt. Határőr Parancsnokságot hoztak létre (ez országos vezetési törzs), a szakmai feladatok végrehajtásának közpon-

² az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről, Forrás: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6876>, 2016.12.10.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

ti irányítására. 14 zászlóalj, 50 század és 250 órs szerepelt a szervezetben, plusz 4 000 fővel megerősítették az állományt. A létszámot 10 000 főben határozták meg.” (Fórizs, 2015., 90. o.)

A határőrizet gyakorlati végrehajtásának egységesítésére a honvédelmi miniszter 1949-ben a 900/T-1949 beérkezési és az 1-86-os nyilvántartási számon rendeletet adott ki határőrizet szabályozására, amelyre az alábbiak miatt volt szükség „A Ny. és D. viszonylatban az illegális forgalom megnövekedése miatt az eddigi ötletszerű jőr-özés nem vezetett kielégítő eredményekre. Ezért hőr. Fpk. személyes eligazítása alapján az új harmadolási jőr. rendszer kikísérletezésére bizottság szállt ki. A bizottság kiértékelése alapján szükségessé válik az eddig érvényben volt jőr-özési rendszer megszüntetése, s helyette külön a Ny. és D., külön pedig a többi viszonylatok számára a végrehajtó szolg. ellátásával kapcsolatosan az alábbi rendelet kiadása.”³ Ezen indoklásból egyértelműen kitűnik, hogy az addig alkalmazott eljárások és módszerek nem biztosították azt, hogy kontrollált körülmények között, biztonságosan valósuljon meg a határon átlépő személyek ellenőrzése, illetve a határok őrzete. A rendelettel egy olyan járőrözési rendszer kialakítását szerették volna elérni, amely megakadályozza az államhatár jogellenes átlépését, illetve felderíti annak bekövetkezését. „Országunk gazdasági és politikai helyzete szükségszerűen megköveteli, hogy határainkon a határőrizetet és határvédelmet biztosító járőrözési rendszerünket úgy építsük fel, szervezzük meg és hajtsuk végre, hogy a határszolgálat követelményeinek és körülményeknek mindenkor a lehető legjobban megfeleljen.”⁴ Majd fél évszázaddal később a fegyveres erők részét képező határőrség államhatár-védelmi tevékenységét a honvédelemről szóló 1993. évi CX. tv. 22. §-a valamint a határőrizetről és a határőrségről szóló 1997. évi XXXII. tv. 21. §-a egyaránt részletezte. (Varga, 1999.)

Valójában mit is jelent a határőrizet, milyen tartalommal bír? Ha az internet keresőjébe beírjuk ezt a szót, közel 19 000 találatot kapunk, amely nem biztos, hogy egyértelművé teszi az eligazodást. Tudományos alapon megközelítve a fogalmat a Rendészettudományi szószerző⁵ kilenc meghatározást ad a határőrizetre és a határőrzésre. Osztom a szerkesztő azon megjegyzését, hogy a határőrzés-határőrizet elkülönítése mindig vitát váltott ki szakmabeliekben, s ezt még kiegészíteném azzal, hogy a határőrizet és a határvédelem elhatárolása is szakmai nézeteltéréseket eredményez. Személy szerint a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) szóló rendelet meghatározását tartom a legkifejezőbbnek és elfogadhatónak: „a határok őrzete a

³ A honvédelmi miniszter 1949-ben a 900/T-1949 beérkezési és az 1-86-os nyilvántartási számú rendelete, Forrás: Sallai János gyűjteménye, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti- és történeti Tanszék

⁴ A honvédelmi miniszter 1949-ben a 900/T-1949 beérkezési és az 1-86-os nyilvántartási számú rendelete, Forrás: Sallai János gyűjteménye, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti- és történeti Tanszék

⁵ Rendészettudományi szószerző, a magyar rendészeti szervek által gyakrabban alkalmazott szakmai szócikkek gyűjteménye. Készült az IRM Oktatási Főigazgatóság, valamint a Magyar Rendészettudományi Társaság, megbízásából, Budapest 2008.

Forrás: <http://rendeszet.hu/rendeszeti-szoszedet>, 2016. 12.10.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

határátkelőhelyek között, valamint a határátkelőhelyeknek a hivatalos nyitvatartási időn túli őrzete, a határforgalom-ellenőrzés megkerülésének megakadályozása érdekében.⁶

Az államhatár rendjének védelme a rendőrség egyik fő feladata,⁷ amelyet az alaptörvény nevesít. Az, hogy pontosan mit is jelent ezen megfogalmazás, arra az „1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről” ad választ, amely az alábbiak szerint fogalmaz:

- „– őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, ellátja a hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat;
- ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat – ide nem értve a Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló 2913/92/EGK rendeletben meghatározott vámellenőrzést –, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a határátkelőhelyek rendjét, valamint végzi a közúti határátkelőhelyek üzemeltetését, és a fenntartásukra és fejlesztésükre vonatkozó feladatok végrehajtását;
 - irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését,
 - megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekményeket⁸

Az államhatár őrzése a határ őrzését, a határőrzetét jelenti, amely tevékenységet a határterületen, folyamatos szolgálati tevékenységgel kell végrehajtani.⁹ Az államhatár őrzete tehát nem más, mint a „zöldhatár” őrzetét, az átkelőhelyek közötti határszakasz folyamatos ellenőrzés alatt tartását. A határellenőrzés egy gyűjtőfogalom, amely magában foglalja a határőrzeti tevékenységet, illetve a határforgalom-ellenőrzését. A határőrségi csapaterő alkalmazásának kérdéseit Kovács Gábor dolgozta fel doktori értekezésben. (2001.) A határforgalom-ellenőrzés viszont a határátkelőhelyen folytatott szolgálati tevékenység, amelynek a célja az államhatáron áthaladó személyek, járművek és szállítmányok ellenőrzése abból az aspektusból, hogy be-, illetve kiléptethetőek-e az adott állam/térség területére, vagy területéről. A határforgalom-ellenőrzés tehát a határőrzettel mellérendelt szerepet tölt be, s ezen két feladat ellátására hivatott szolgálati formák – ütlelvélkezői és határrendész járőr – biztosítják az államhatár jogellenes átlépésének megakadályozását.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 Rendelete (2016. március 09.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról, Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0399>, 2016.12.10.

⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 46. § (1), Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968.248458, 2016. 12.10.

⁸ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 1. § Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=21269.314601, 2016. 12.10.

⁹ 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról, 62. § Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=137964.314429, 2016. 12.10.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

A határőrizet végrehajtásának hazánk esetében, schengeni tagságunkból adódóan olyan jelentősége van, hogy közel 1 100 kilométeres schengeni külső határon végzett tevékenységgel a teljes schengeni térség biztonságát hivatott garantálni. Egy országnak elsődleges célja, hogy a területére csak olyan személyek beutazását engedélyezze, akik nem veszélyeztetik a közbiztonságot, ezzel együtt a lakosok biztonságban vannak, és nem csökken a szubjektív biztonságérzetük sem. Ezen kívánt cél elérésének eszközének tekinthetünk a határbiztonságra. (Balla, 2013.) A határőrizetre vonatkozóan viszont az Európai Unió csak minimális keretszabályokat határoz meg, amelyek gyakorlati végrehajtása, az ahhoz szükséges erő és eszköz szükséglet meghatározása és biztosítása a tagállamok feladata. *„Az őrizetet oly módon kell végrehajtani, hogy az megakadályozza a személyeket a határátkelőhelyeken történő ellenőrzés megkerülésében, és visszatartsa őket ettől. Az határátkelőhelyek közötti őrizetet a fennálló vagy várható kockázatoknak és veszélyeknek megfelelő létszámban és módszerekkel szolgálatot teljesítő határőrök végzik. Az őrizet végrehajtásának időszakát gyakran és váratlanul kell változtatni, hogy jogellenes határátlépés esetén állandó jelleggel fennálljon a tetten érés kockázata. Az őrizetet álló és mozgó egységek hajtják végre, akik feladataikat járőrözéssel, illetve az ismert vagy valószínűsített kockázatot jelentő helyen elhelyezkedve látják el azzal a céllal, hogy a határt jogellenesen átlépőket elfogják. A határőrizet technikai, azon belül elektronikai eszközök alkalmazásával is végrehajtható.”*¹⁰ Magyarországon a rendőrség szervezetében önálló határrendészeti szolgálati ág működik, amely helyi, területi és központi szervezeti elemekre tagozódik és végzi az említett jogszabályokban nevesített határrendészeti feladatokat. A gyakorlati végrehajtás szempontjából meghatározó szerepe van a helyi szintnek, ahol a határrendészeti kirendeltségek (21), illetve a magyar-horvát határszakaszon a határszakasszal és határterülettel rendelkező rendőrkapitányságok (5) feladata a határőrizet megszervezése és végrehajtása. Valamennyi érintett szervezeti elem önálló állománytáblával rendelkezik és feladatait a „329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről” az alábbiak szerint szabályozza:

- a külső határon ellátja a határőrizettel, a határforgalom ellenőrzésével, az államhatár rendjével, valamint a külföldiek ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat, illetve végrehajtja az e feladatból adódó, más rendőri szervek hatáskörébe nem utalt idegenrendészeti feladatokat,
- végzi a feladatainak ellátásával összefüggésben felmerülő előállításokat és kíséreseket,
- a határellenőrzés keretében ellátja a közúti közlekedési bírság kiszabásával kapcsolatos hatósági feladatokat,

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 Rendelete (2016. március 09.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról, 13. cikk

Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0399>, 2016.12.10.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

– *végrehajtja a jogszabályban meghatározott menedékjogi feladatokat.*¹¹

A határőrizeti feladat végrehajtása során a térben és időben folyamatos határőризetet a jogsértő cselekményt elkövető vagy azt megkísérítő személyekkel kapcsolatos kockázat-elemzés segítségével lehet végrehajtani. Normál helyzetben szinte elképzelhetetlen, hogy csak humánerő alkalmazásával, hermetikusan lezárásra kerüljenek egyes határszakaszok, nem beszélve a teljes schengeni külső határszakaszról. Nem párhuzamot húzva, de az illegális migráció megakadályozása érdekében a határőrség 1945-ös felállításával párhuzamosan szinte azonnal megkezdődött műszaki akadályok létesítése is. (Fórizs, 2015.) Elsődleges a valószínű kockázati helyek, vagy hazai szakterminológiával a valószínű mozgási irányok¹² és mozgási idők¹³ meghatározása, mert ennek ismeretében mind a humánerőt, mind a technikai eszközöket ezen helyekre és időpontokba lehet/kell koncentrálni. A határrendészetben ható elvek fejlődéséről Kovács Gábor tanulmányában olvashatunk. (2008.) Magyarország schengeni külső határszakaszainak a tiltott határátlépést elkövető személyek szempontjából történő kockázati besorolása alapján megállapítható, hogy a magyar-szerb határszakasz az, ahová erőösszpontosítást kell végrehajtani. Az erőösszpontosítás ebben az esetben sem azt jelenti, hogy a magyar-ukrán, a magyar-román vagy a magyar-horvát határszakaszon végrehajtott határőrizeti tevékenység rovására kell azt biztosítani. A valószínű mozgási irányok változását folyamatosan elemezni és értékelni kell, s fel kell készülni a szükséges átcsoportosítások végrehajtására. A kormány döntése alapján, 2015-ben első lépésben a magyar-szerb államhatár teljes hosszában, majd a magyar-horvát határszakaszon is határőrizeti célú ideiglenes kerítés,¹⁴ illetve a zöldhatár átjárhatóságának megszüntetése érdekében határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár kiépítésére került¹⁵ sor a tömeges méterű migráció megakadályozása érdekében. A magyar-szerb határszakasz 2015. szeptember 15-i „lezárását” követően a valószínű mozgási irány változásában két lehetséges alternatíva körvonalazódott ki. Első a magyar-szerb-román hármashatár térsége a magyar-román határszakasz, a másik pedig a magyar-szerb-horvát hármashatár térsége a magyar-horvát határszakasz. Tudományos dolgozatokban már korábban is megjelent a fenti irányok előrejelzése, mint például Németh József több írásában és PhD disszertációjában is. (2011.) A fentiek közül a magyar-horvát határszakasz realizálódott, ahol az elmúlt évtizedben szinte a nullához közelítő számban történt

¹¹ A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet 13. § Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=112629.316896, 2016.12.10.

¹² Valószínű mozgási irány, a jogsértő cselekményt elkövető személy által leggyakrabban használt útvonal az államhatár jogellenes átlépésénél.

¹³ Valószínű mozgási idő, a jogsértő cselekményt elkövető személy megjelenésének valószínű ideje az államhatár jogellenes átlépésénél.

¹⁴ 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=176161.294520, 2016. 03. 25.

¹⁵ 1665/2015. (IX. 21.) Korm. határozat a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelése érdekében szükséges további intézkedésekről

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=177765.298591, 2016. 03. 25.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

tiltott határátlépés vagy annak kísérlete. Az illegális migrációs trendek elemzésének legaktuálisabb, tudományos alapokon nyugvó művének tekintem Ritecz György és Sallai János könyvét. (2015.)

A magyar-horvát határszakaszon 2015-ben 186 271 főt vontak eljárás alá tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértés miatt. Ez a 2015-ös összes tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértésnek (414 237 fő) a 45%-a. A magyar-szerb határszakaszon 205 786 fő követte el az említett cselekményt, amely az összes elkövetési szám 49,6%-a.¹⁶ Ha csak ezt a két számot nézzük, akkor azt a következtetést vonhatjuk le, hogy szinte azonos a két határszakasz leterheltsége, de figyelemmel kell lenni arra, hogy eltérő a hosszuk (magyar-szerb határszakasz: 175 km; magyar-horvát határszakasz: 344 km). Ha tovább elemezzük a magyar-horvát határszakasz 186 271 főjét, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy szeptemberben 88 239 fővel és októberben 96 600 főve szemben intézkedtek, ami összesen 184 839 fő az összes magyar-horvát határszakaszos elkövetés 99%-a. A következtetés az lehetne, hogy két hónap alatt 184 839 fő elfogására került sor. A valóság viszont ennél még drasztikusabb! A magyar-szerb határszakasz ideiglenes biztonsági határárral történő lezárására 2015. szeptember 15-én került sor. A magyar-szerb határszakaszon augusztus végéig 155 480 fő, szeptember végéig 204 296 fő elfogása történt meg. A két szám 48 816 fős különbsége 14 nap alatt realizálódott! A magyar-horvát határszakaszon augusztus végéig, nyolc hónap alatt mindösszesen 381 fő elfogására került sor! Majd ahogyan már írtam, szeptemberben és októberben 184 839 fő lépte át az államhatárt engedély nélkül, meg nem engedett módon. Valójában ez nem két hónapnak az eredménye, hanem csak egy hónapnak, mert szeptember 15-ig még a magyar-szerb határszakasz volt a valószínű mozgási irány – amit a 48 816 fős elfogás is alátámaszt –, illetve a magyar-horvát határszakasz ideiglenes biztonsági határárral történő lezárása 2015. október 17-én történt meg, tehát az októberi 96 600 fős elfogás 16 nap alatt valósult meg. A magyar-horvát határszakaszon 2015 novemberében és decemberében nem volt tiltott határátlépés miatti intézkedés. A magyar-horvát határszakaszon belül szeptemberben és októberben – az előbbieken jelzett időintervallum szerint – Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság 145 252 fővel, a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság 36 110 fővel szemben intézkedett tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértés miatt.¹⁷ Természetesen még hosszasan lehetne elemezni ezen statisztikai adatokat a viszonylatokon belül megyei, határrendészeti kirendeltségi, rendőrkapitánysági és határjeles vonatkozásban is, de a célom az volt, hogy rámutassak arra, hogy mit is jelent a gyakorlatban a várható kockázatoknak és veszélyeknek megfelelő létszámban és módszerekkel történő határőrizet végrehajtása. A vizsgált adatok alapján egyértelműen kitűnik, hogy ilyen számú intézkedést nem képes az adott határszakasz őrizetért felelős szervezeti elem önállóan végrehajtani, s az ilyen helyzetre nem

¹⁶ Országos Rendőr-főkapitányság Határrendészeti Helyzetkép 2015. XII.

Forrás: http://www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2015.12.pdf, 2016.12.10.

¹⁷ Országos Rendőr-főkapitányság Határrendészeti Helyzetképek

Forrás: <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet?page=1>, 2016.12.10.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

megoldás állandó létszám biztosítása – állománytáblásítva sem –, mivel látható, hogy napok alatt képes átrendeződni a valószínű mozgási irány.

A tiltott határátlépést megkísérlő és elkövető személyek számának növekedése esetén szükséges a fenyegetettség mértékével arányos humán erőforrás és technikai eszköz biztosítása, amelyet egyrészt rendőrségi belső átcsoportosítással – lehetőség szerint túla elrendelése mellett, hogy más alapfeladatok biztosítása is megvalósuljon –, illetve külső erők bevonásával lehet megvalósítani. Külső erőként kell számolni a Magyar Honvédséggel, kiemelve azt, hogy nem minden esetben hajthat végre a határőrizeti feladatot. *„A menekülőjogról szóló törvény szerinti tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején közreműködés az államhatár őrzésében, az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedések végrehajtásában, valamint az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekmények elhárításában.”*¹⁸ A menekülőjogról szóló törvény¹⁹ rendelkezése alapján a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kihirdetésére az országos rendőrfőkapitány és a menekültügyi hatóság vezetőjének javaslata alapján kerülhet sor. A Magyar Honvédség erői csak azon a területen alkalmazhatóak, ahol a kormány a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet kihirdette. A kihirdetés alapjának nincs relevanciája a végrehajtható feladatokra. A határőrizeti feladatok ellátása során kiemelt figyelmet kell arra fordítani arra, hogy a Magyar Honvédség által kirendelt erők a saját állományukba tartozó, kijelölt parancsnok vezetésével hajtják végre feladatukat. A katona, tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben való közreműködése során a „Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény” meghatározott rendelkezései szerinti, alábbi intézkedéseket foganatosíthatja:²⁰

- igazoltathat, fokozott ellenőrzést végezhet, ruházatot, csomagot és járművet átvizsgálhat, felvilágosítást kérhet;
- elfogja és előállítja a szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten ért, illetve az ország területén jogellenesen tartózkodó személyt;
- a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja aki a felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, vagy az igazolást megtagadja, aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható, illetve aki a szabálysértést az abbahagyásra irányuló felszólítás után is folytatja tevékenységét, illetőleg akivel szemben az eljárás azonnal lefolytatható, továbbá akitől tárgyi bizonyítási eszközt kell megszerezni, vagy elkobzás alá eső dolgot kell visszatartani;

¹⁸ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről, 36. §, h)

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139266.314724, 2016.12.10.

¹⁹ 2007. évi LXXX. törvény a menekülőjogról 80/A. §

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=110729.314612, 2016.12.10.

²⁰ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről, 35/B fejezet

Forrás: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139266.314724, 2016.12.10.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

- idegenrendészeti intézkedést, határforgalom-ellenőrzést és járványügyi intézkedéseket foganatosíthat;
- biztonsági intézkedés keretében megteszi a veszélyhelyzet elhárításához, megszüntetéséhez haladéktalanul szükséges, a feladatkörébe tartozó intézkedéseket, illetve területet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen vagy onnan távozzék, illetőleg az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti;
- képfelvételt, hangfelvételt, kép- és hangfelvételt készíthet és helyszínt biztosíthat,
- a jogszabályban meghatározott feladatának ellátása során a közúti forgalmat irányíthatja, korlátozhatja, illetve szüneteltetheti.

Mivel nem a rendőrség alárendeltségébe kerülnek a katonák, ezért a határőrizet megszervezése során, az eredményesség szempontjából meghatározó szerepe van a szolgálattevés összehangolásának és a folyamatos együttműködés biztosításának. Az adott helyzethez igazodó mértékű megerősítő erő alkalmazása nem jelenti a határőrizeti rendszer felépítésének módosítását. Annak minden elemét továbbra is működtetni kell, összhangban a határőrizet elveivel. Ezzel együtt viszont az elsődleges cél továbbra is az államhatár közelében történő elfogások realizálása, így a megerősítő erő alkalmazását elsődlegesen az I. lépcsőben az első vonalra koncentráltan, de a második vonal életben tartásával indokolt tervezni. Az erőösszpontosításnak, az elfogások realizálása mellett a prevenciót is szolgálnia kell, látható jelét mutatva annak – üzeneként szolgálva a tiltott határátlépést elkövetni szándékozó személyek részére –, hogy nincs reális esély az elfogás nélküli határátlépésre.

A rendőri vezető felelőssége, hogy a rendelkezésre álló megerősítő állományt milyen feladatra alkalmazza az adott határőrizeti rendszerben, amellyel adott esetben a területi és határrendészeti szakmai ismeretekkel nem rendelkező állomány tevékenységét is változtatatosan, a motiváltság fenntartásával, szakmai sikerélmény megélési lehetőségeinek biztosításával tudja tervezni és szervezni. A megerősítő erők alkalmazásának lehetséges területei:

- határőrizeti feladatok végrehajtására, járőrsűrűség növelésére (vegyes járőrpárok alkalmazása, gyalogos és gépkocsizó járőrözés, nyílt és rejtett figyelés);
- kísérési, őrzési, szállítási feladatok ellátására (nem igényel határrendészeti végzettséget) – ezen tevékenységek végrehajtásánál a folyamatos határőrizet biztosítása érdekében kiemelt szakmai kritérium, hogy ne a határőrizeti feladatot végrehajtó állomány végezze, hanem külön, erre a feladatra szolgálatba vezényelt személyek –;
- technikai eszközök üzemeltetése (stabil és mobil hőkamera üzemeltetésére célirányos, rövid idejű felkészítés biztosításával);
- tartalékállomány folyamatos képzése, nem várt számú tiltott határátlépést elkövető személyek megjelenése esetén azonnali reagáló képesség biztosítása érdekében;
- hatósági ügyintézési feladatok ellátása:
 - ruházat-, csomag átvizsgálása (szűrő és vágó eszköz, okmány);
 - adatrögzítési feladatok (adatlap, fénykép, ujjlenyomat);

- idegenrendészeti meghallgatói feladat.

A ruházat- és csomag átvizsgálását már az elfogást követően, a szállítás előtt is végre kell hajtani. Meg kell akadályozni, hogy az elfogást, őrzést vagy szállítást foganatosító állományt támadás érhesse az eljárás alá vont személyek részéről.

A határőrizet végrehajtása a rendőrség alapfeladata, de az említett esetben a Magyar Honvédség is részt vehet annak végrehajtásában. A leendő rendőr- és a honvédtisztek sokoldalú felkészítése a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen történik. (Kovács, 2012.) A határrendészeti szolgálatnál, illetve az általuk végrehajtott feladatokkal összefüggésben szükséges a speciális ismeretek átadása. Jelenleg ezen tudás közvetítésére csak a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszéke hivatott, ahol a képzéssel szembeni is speciális célkitűzéseknek kell érvényesülniük. (Balla, 2016.)

A siker alapja az együttműködésen múlik, amelynek során érvényesülniük kell a kommunikáció, a kooperáció, a koordináció, a célszerűség, a megbízhatóság, a gyorsaság, a folyamatosság, a kompatibilitás, a kölcsönösség és a kiszámíthatóság alapelveinek.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. Balla József (2013.): A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonságnövelő hatása a határ- és közbiztonság alakulására, Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, 172.
2. Balla József (2016.): Egy hallgatóból lett oktatótárs, In. DEÁK, GÁLL, SALLAI: A Toll sokszor erősebb, mint a kard, Rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Fórizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére, Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., 14-26.
3. Fórizs Sándor (2015.): A határőrség megalakulása és tevékenysége az első években (1945-1950), Magyar Rendészet 6.,
4. Fórizs Sándor (2015.): Az államhatár műszaki megerősítésének kezdete 1948-ban, Hadtudomány XXV. évfolyam, 101-110.
5. Kovács Gábor (2008.): A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődése és változása „Schengen” után, Magyar Rendészet 8. (1-2.), 131-144.
6. Kovács Gábor (2001.): A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szükségessége, elvei, módszerei és lehetőségei, Határőrségi Tanulmányok 6 (különszám), 3-115.
7. Kovács Gábor (2012.): A Nemzeti Közszolgálati Egyetem, mint a közszolgálati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 371-379.
8. Németh József (2011.): A Rendőrség feladatai az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés terén különös tekintettel a Balkán biztonsági helyzetére, Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 133.
9. Ritecz György – Salla János (2015.): A migráció trendjei, okai, és kezelésének lehetőségei, Budaörs: Hanns Seidel Alapítvány

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

10. Sallai János (2000.): Az „ezeréves” magyar állam határainak története II., Rendvédelmi füzetek 2., (19) 1-31.
11. Varga János (1997.): Az ideiglenes tevékenységi formák és kötelékek alkalmazása az államhatár őrzésében, a vezetésükre való felkészítés helyzete és lehetőségei, Egyetemi doktori értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 583//2/1997. IV. sz. melléklet 6. oldal.
12. Varga János (1999.): A nemzeti biztonsági stratégia és a határőrizet, Főiskolai Figyelő 1999/2. IX. évfolyam. pp. 27-37.